

Posudek magisterské diplomové práce v oboru církevní dějiny na ETF UK 2013, vedoucí práce Mgr. Ota Halama, Th.D.

Jan KLETVÍK : EVANGELÍCI A SPIRITISMUS V PODKRKONOŠÍ

(121 s., seznam pramenů a literatury s.116-121, mapa s. 115, přílohy s.86-114)

Téma je na pomezí sociologie, religionistiky a církevních dějin. Záleží jen na metodickém uchopení. Pod svědomitým vedením Oty Halamy, Th.D. a s dobrým využitím nadačního fondu V. Třebické –Řivnáčové ke studiu ve Velké Británii se autor tématu zmocnil velmi odpovědně. Spiritismus patří k módním tématům, často využívaným a především zneužívaným brakovými beletristy a filmaři. Tím vzácnější je až úzkostná střízlivost diplomové práce.

Metoda práce s tak nesnadným tématem je přísně pramenně založena. Jak vůbec postihnout a hodnotit víru v možnost obcování živých s mrtvými prostřednictvím „médií“ na půdorysech institučních církví? Při vytěžování pracně získávaných pramenů a dostupné literatury, kdy se autor snaží o „dokonalost“, je právě ta poctivost někdy na úkor obecné sdělnosti, zejména v samých začátcích práce. Nezasvěcenému se zdá, že jde o trochu nudnou tautologii : církve reagují nejednotně. I v samém centru českého spiritismu v Podkrkonoší.

Nic povzbudivějšího ovšem autor nalézt nemohl, takže metodicky učinil to nejlepší, co mohl. Uvedl příklady a paralely s podobným problémem ve Velké Británii. To výtečně vypracované srovnávání uvádí ovšem jen jako přílohu (s. 86 –104). Uváděním analýzy českých příkladů nabývá práce zajímavosti, která se stupňuje.

Jen ten, kdo se probíral materiály podkrkonošského evangelictví ve střetu se spiritismem, dokáže ocenit mravenčí práci J. Kletvíka. Semilský archiv prostudoval natolik dobře, že dokázal upřesnit např. i fanatické reakce na spiritismus katolíků ve Studenci : prostě je kamenovali. Podobně jako pro pogromy na židy se dobře hodily Velikonoce (s.34, pozn.99). Ideologem byl vždycky farář. I u evangelíků, kde nejprůkřeji si počínali reformovaní, vstřícněji luteráni.

Metodicky správné je rozdělení výkladu. Nejprve komentovaný přehled literatury a pramenů (s.7-16), pak solidní přehled dostupných informací o evangelících v Podkrkonoší (s.18 –27), poté kapitola věnovaná spiritismu v Podkrkonoší (s.30-41), pak vlastní téma „Evangelíci a spiritismus v Podkrkonoší“ se zaměřením na Libštát, Křížlice a Jičín (s.44-78) , poté diskuse (s.79-85) a zajímavé přílohy (s.86-114), mapa s.115 a souhrn pramenů a literatury .

Poznámky ke způsobu zpracování : Předností práce je úzkostlivě přesné využití pramenů. Sama bych možná klidně považovala za „svého druhu“ pramen i i beletristickou, zato velmi přesnou výpověď Antala Staška (1843-1930) v cyklu povídek „Blouznivci našich hor“ (Dílo, Praha 1947). Byl to rodák z vesnice poblíž Vysokého nad Jizerou, studoval v Jičíně a věděl o spiritistech více než my. Vlastním jménem Antonín Zeman. Autor diplomové práce ovšem dospěl k týmž závěrům studiem pramenů jako podkrkonošský rodák.

Ve všech kapitolách, v nichž z archivních pramenů vyčetl i to, co jiným autorům uniklo, je zřejmý „cantus firmus“ : nejednotnost vztahu církvi (resp. farářů) k tak bizarnímu hnutí. Výborně jsou vybrány příklady různě chápaného nového „náboženství“ : **Libštát** s přísným reformovaným farářem E.Havelkou (vylučoval spiritisty ze společenství sboru a nepouštěl je k Večeři Páně) a umírněným luterským kolegou Marušiakem, **Křížlice**, v nichž převládá opatrnost v hodnocení, ačkoli vizitační protokol seniora Lányho z r. 1884 dobře ví o spiritismu jako dobovém problému (s.56, pozn. 185) a konečně **Jičín**, kde má vydatný pramen deníků Josefa Soukupa (s.60n., pozn.207). Analýzy jsou výborné.

Zdrženlivost farářů v Křížlicích k hodnocení spiritismu je prostá : pokud žili v době, kdy se členům sboru zdál spiritismus vyšším zjevením než křesťanství, marné bylo proti fanatickému náboženství bojovat jinak než zvěstí Evangelia a trpělivou láskou. Autor diplomové práce např. dobře zachytil výpověď Anny Kuželové, manželky někdejšího křížlického faráře Josefa Kužela (s.60-61, pozn. 193). Mohu dodat vzpomínku na časté rozhovory s bývalým farářem J. Kuželem – křížlickým rodákem -, který nezvratně věřil v reinkarnaci a měl k spiritismu velmi blízko stejně jako jeho paní. Podle vlastních zkušeností z let 1964 – 1973 v Křížlicích mohu všechny obecnější i dílčí závěry J. Kletvíka potvrdit.

Kritické poznámky se týkají pouze marginálních pochybení. 1. Např. není pravda, že práce L. Rejchrtů o dějinách původně luterských Křížlic sloužila jako kvalifikační vysokoškolská práce (s.7). Nikoli, disertační práce na FFUK se týkala českých studentů na reformovaných akademiích v zahraničí. Dějiny křížlického sboru psal jako jeho duchovní správce na základě sborového archivu hojně ohryzaného od myší. 2. Pokud odkazuje autor na „Obrazy ze záhrobí“ (s. 10, pozn. 20), snad by bylo dobré poslat zájemce o ně do Nové Paky, kde je muzeum těchto kreseb (aspoň donedávna bylo). 3. Článek E. Rádla „Co soudím o spiritismu“ těžko mohl vyjít „na stránkách Teologické reflexe“ (s.15), která v té době ještě neexistovala. Zřejmě byl uveřejněn v Theologické příloze Křesťanské revue 1922. Ale to jsou nepatrné připomínky. 4. Připojím ještě osobní názor odlišný od autorova. Vyjadřuje mínění, že výsledky jeho práce pomohou „ porozumět charakteru současných zdejších sborů“ (srov.Abstrakt a

s. 85). Obávám se, že nikoli. Ve sborech poznamenaných spiritismem převládají horší rekreatanti církevní i necírkevní a po někdejším vnitřním napětí ve sborech nevidí už dnešní faráři ani stopy. Pokud je sníh, lyže a večerní programy zcela zahnalý „duchy“. Ti si libují v soustředěném tichu. O ně je dnes nouze. Je to dobře či špatně ?

Hodnocení : Diplomová magisterská práce Jana Kletvíka podává vynikající heuristický, analytický i syntetický výkon historický , ale i mezioborový. To je výborné samo o sobě.

Noemi Rejchrtová